

ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Πορσάνικο Μαχαίρι

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες:

Λευκαδίτικο Μαχαίρι

γ. Σύντομη Περιγραφή:

Πρόκειται για μια εκλεπτυσμένη τεχνική κατασκευής μαχαιριού που δίδαξαν οι Ενετοί στη Λευκάδα (1684-1797). Χαρακτηριστικά του μαχαιριού αυτού αποτελούν η γεωμετρική του ευθυγράμμιση, η σφυρηλάτηση της λάμας –που κατά την παράδοση έπρεπε να κόψει μια πρόκα, χωρίς να σπάσει, αλλιώς επιστρεφόταν ως ακατάλληλο– και η διακόσμηση που φέρει στον μπρούτζο της λαβής καθώς και στο αστάλι της λάμας.

δ. Πεδίο ΑΠΚ:

- προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις
- επιτελεστικές τέχνες
- κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις
- γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση και το σύμπαν
- τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία
- άλλο

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο:

Λευκάδα και Αιτωλοακαρνανία

στ. Λέξεις-κλειδιά: λευκαδίτικα μαχαίρια, πορσάνικα μαχαίρια, Πάνος Κατωπόδης - μαχαιροποιός, Πάνος Ρηγάλος - μαχαιροποιός

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

α. Ποιος/-οι είναι φορέας/-είς του στοιχείου;

Φορείς του στοιχείου είναι όσοι Λευκαδίτες συνεχίζουν την κατασκευή του πορσάνικου μαχαιριού είτε για βιοποριστικούς λόγους είτε ως ερασιτεχνική απασχόληση. Δεν υπάρχει Σύλλογος, Σωματείο ή άλλος επαγγελματικός φορέας που να εκπροσωπεί τους μαχαιροποιούς της Λευκάδας.

β. Έδρα/τόπος

Λευκάδα

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

1) Σκλαβενίτης Σπύρος, εκπαιδευτικός Κατοχώρι Λευκάδας, Τ.Κ. 31100

2) Βλάχος Αριστοτέλης, δάσκαλος - μαχαιροποιός Καρυώτες Λευκάδας, Τ.Κ. 31100

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντάται σήμερα

Το Πορσάνικο - Λευκαδίτικο μαχαίρι έχει σαν σύγχρονό του σταθμό το έτος 2010. Τότε σμίξανε τις δυνάμεις τους ο μαχαιροποιός Αριστοτέλης Βλάχος από την Καρυά και ο λαογράφος Σπύρος Σκλαβενίτης από το Κατωχώρι. Ο πρώτος αποδέχτηκε την πρόταση του δεύτερου να εκπαιδεύσουν νέα άτομα στο νησί, ώστε να διασωθεί η τέχνη, η οποία είχε πέσει σε μαρasmus επί 60 χρόνια τουλάχιστον. Βήμα βήμα οργανώθηκε σεμινάριο, το οποίο παρακολούθησαν 30 άτομα, ενώ στη συνέχεια οι συμμετέχοντες ξεπέρασαν τα 40. Ως αποτέλεσμα, πολλά χωριά πλέον έχουν τον δικό τους μαχαιροποιό, ενώ πάνω από 1.000 μαχαίρια έχουν κατασκευαστεί στη Λευκάδα μέσα σε μία δεκαετία.

Το πιο σημαντικό όμως είναι πως κανείς από τους μαχαιροποιούς δεν αναζήτησε σύγχρονα βιομηχανικά βοηθήματα προκειμένου να προβεί σε μαζική παραγωγή. Η δουλειά γίνεται μόνο με το χέρι, όπως και πριν από 300 χρόνια. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν έχουν δοκιμαστεί καινούργιες μέθοδοι, νέοι τύποι μετάλλων ή νέοι τύποι μαχαίριων· κάθε άλλο. Όμως η ταυτότητα του Πορσάνικου - Λευκαδίτικου μαχαίριου είναι δεδομένη.

Η τιμή πώλησης ενός πορσάνικου μαχαίριου καθορίζεται κυρίως από την καλλιτεχνική δουλειά, που είναι και το σήμα κατατεθέν του ανθρώπου που το δημιούργησε, και από το μέταλλο που θα χρησιμοποιηθεί. Άλλο ο μπρούτζος και άλλο το ασήμι ή ο χρυσός, άλλο το κέρατο και άλλο οι πολύτιμοι λίθοι.

Ένας άριστος μαχαιροποιός στα πορσάνικα μαχαίρια πρέπει να είναι καλός σιδεράς για λιμαρίσματα και κοπές, καλός γεωμέτρης για να δουλεύει τον διαβήτη και τον χάρακα, καλός χημικός για να δουλεύει το χαρακτηριστικό οξύ, άριστος στο σφυρηλάτημα της λάμας –η οποία αν δεν κόψει πρόκα στη δοκιμή και σπάσει, πάει στράφι όλη η δουλειά– καλός χαρακτήρας με γνώσεις ακόμη και χαλκογραφίας, αν θέλει τα χαρακτηριστικά του να μη μειονεκτούν. Τέλος, οφείλει να γνωρίζει και να σέβεται τη βαριά ιστορική κληρονομιά της οποίας είναι φορέας. Και όταν όλα αυτά γίνουν, θα προκύψει το τέλειο μαχαίρι μετά από πολλές προσπάθειες.

Τα δυο βασικά συστατικά του μαχαίριου είναι η λάμα και η λαβή. Η μεν λάμα γίνεται από ατσάλι, μαλακό ή σκληρό, ανάλογα με τη χρήση. Σήμερα, αγοράζεται σε λεπτές ατσάλινες βέργες, τις οποίες οι μαχαιροποιοί τις κόβουνε στο μέγεθος που θέλουνε. Τις σφυρηλατούνε στο αμόνι, τις βάζουνε σε λάδι ελιάς και τις φέρνουνε στο σχήμα και στο πάχος που προβλέπεται. Στη δεύτερη φάση της κατασκευής χαράσσουν τα στιχάκια στη λάμα. Αφού την αλείψουν με κερί, γράφουν πάνω απ' το κερί πιέζοντας στο ατσάλι, ώστε να χαραχτεί το κείμενο και πάνω απ' το χάραγμα ρίχνουν νιτρικό οξύ, για να διαβρώσει το μέταλλο εκεί που χαραχτηκε και να γίνει έτσι η απεικόνιση. Στην τρίτη φάση γίνεται το λιμαρίσμα της λάμας, ώστε να πάρει την όψη κοψίματος που απαιτείται και να αποφευχθούν και τυχόν μικροατέλειες.

Η λαβή του μαχαίριου γίνεται από μπρούτζο. Τα μπρούτζινα φύλλα, που προμηθεύεται ο τεχνίτης από συγκεκριμένα καταστήματα των Αθηνών, τα κόβει με ειδική ψαλίδα. Τα χαράσσει με απόλυτη γεωμετρική συμμετρία, με διαβήτη και με τα άλλα βοηθητικά εργαλεία που διαθέτει. Η κατασκευή της λαβής δίνει στον

μαχαιροποιό και την ευκαιρία να εκφραστεί και καλλιτεχνικά, γιατί έχει πολλές λεπτομέρειες. Από την άλλη μεριά, η δουλειά που απαιτείται απογοητεύει τους επίδοξους μαχαιροποιούς να συνεχίσουν την τέχνη.

Στο τρίτο μέρος, αφού κολληθούν τα δύο μανίκια πάνω στη λάμα με κράμα καλάι-κασσίτερου, ο μαχαιροποιός τοποθετεί μαύρο κέρατο επεξεργασμένο στις τρύπες και γεμίζει τις εσοχές με βιομηχανικό ρετσίνι, οπότε γίνεται ένα σώμα. Η κατασκευή ολοκληρώνεται με τα απαραίτητα κοψίματα, λιμαρίσματα και γυαλίσματα.

4. Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ

Ένα σύγχρονο εργαστήριο σήμερα καταλαμβάνει τουλάχιστον 40 τ.μ. και άνω. Αρκετά από τα εργαλεία αποτελούν ιδιοκατασκευές του μαχαιροποιού για να διευκολυμθεί στα διάφορα στάδια της εργασίας του. Ο απαραίτητος εξοπλισμός όμως περιλαμβάνει: 1-2 αμόνια, μέγγενες, καμίνι με καμινάδα, φυσερό ή ηλεκτροκίνητο μοτέρ, μια βούτα με το ελαιόλαδο και μια άλλη με νερό, βαριοπούλες δύο μεγεθών, κοπίδια της φωτιάς, τροχιστές μαχαιριών, ξύλινα καλούπια για καμπύλωση των μπρουτζινών μαχαιριών, μεγάλη γκάμα σφυριών, σιδερένιων και ξύλινων, κουτάλα και τσιμπίδα καμινιού, πριόνι ξυλουργού, σκεπάρνια, ατσάλινα ψαλίδια, τροχός, λίμες διαφόρων ειδών, ράσπες, λαδάκονο, σφραγίδα. Τα εργαλεία που χρησιμοποιούνταν για τη διακόσμηση παλιότερα ήταν ιδιοκατασκευές, πλέον όμως περιλαμβάνουν το ηλεκτροκίνητο τρυπάνι, χειροκίνητο δράπανο, τροχιστή μαχαιριού, κολλητήρι.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Στα προϊόντα που έχουν προκύψει από τη λευκαδίτικη μαχαιροποιία συγκαταλέγονται μαχαίρια διαφορετικών μεγεθών, κουζινομάχαιρα, χατζάρια, κάμες αμφίστομες, χασαπομάχαιρα, σπαθιά, θήκες, εκκλησιαστικές λαβίδες, συσκευασίες αντικειμένων με την ιδιαίτερη τεχνοτροπία και τα καθιερωμένα στιχάκια, καθώς και ό,τι άλλο δημιουργεί η φαντασία των μαχαιροποιών.

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο ΑΠΚ

Η δημιουργία της λευκαδίτικης μαχαιροποιίας είναι άμεσα συνδεδεμένη με την κατάκτηση του νησιού από τους Ενετούς (1684-1789). Το νησί μετά την οθωμανική κατοχή (1479-1684) είχε 7.000 πληθυσμό, ο οποίος ζούσε σε άθλιες συνθήκες, αντί 28.000 κατοίκων που είχε πριν. Οι Βενετοί οργάνωσαν την οικονομία με το σύστημα των συντεχνιών. Δίδαξαν δηλαδή διάφορες τέχνες στους ντόπιους, οι οποίοι μετά αποτέλεσαν τον πυρήνα επαγγελματιών, όπως μαχαιροποιοί, σιδεράδες, βαρελοποιοί, ράφτες, ξυλουργοί, υφάντρες κ.ο.κ. Τις δημιουργίες των συντεχνιών τις αγόραζαν οι Ενετοί σε καθορισμένες τιμές και μετά τις εμπορεύονταν οι ίδιοι στις αποικίες που διατηρούσαν ανά τον κόσμο. Με το σύστημα αυτό, τονώθηκε η οικονομία του νησιού και αυξήθηκε ο πληθυσμός.

Το Πορσάνικο μαχαίρι ήταν σύμβολο λεβεντιάς και παλικαριάς. Στα πανηγύρια του νησιού οι φορούσαν ζωνάρι και καμομάχαιρο στη μέση, προκαλώντας τον θαυμασμό.

Υπάρχουν αναφορές σε λαϊκά παραμύθια για τα πορσάνικα μαχαίρια, αλλά και ιστορίες με πολεμιστές που γλύτωσαν χάρη σε ένα Πορσάνικο μαχαίρι. Η συντεχνία των μαχαιροποιών στη Λευκάδα συνδέθηκε άμεσα, τουλάχιστον από το 1800 που γνωρίζουμε, με την οικογένεια των Κατωποδαιών

από το χωριό Πόρος Λευκάδας. Από εκεί πήραν το όνομά τους και τα περίφημα Πορσάνικα μαχαίρια. Διάσημοι Πορσάνοι μαχαιροποιοί υπήρξαν οι: Ιωάννης (χρονολογία γέννησης περ. 1800), Θεοφύλακτος (χρονολογία γέννησης περ.1832), Πάνος (χρονολογία γέννησης περ.1839), Βασίλης (χρονολογία γέννησης περ.1860), Ιωάννης (χρονολογία γέννησης περ.1870), Βασίλης (χρονολογία γέννησης περ.1890), Πάνος (χρονολογία γέννησης περ.1890), Πέτρος (χρονολογία γέννησης περ.1895). Όλοι οι Κατωποδαίοι που αναφέρονται ως μαχαιροποιοί ήταν της ομώνυμης οικογένειας από τον Πόρο Λευκάδας, εκτός από τον Μαστροσταύρο που ήταν από την Καρυά Λευκάδας. Υπήρξαν όμως και άλλοι μαχαιροποιοί με μικρότερη φήμη στο νησί: ο Χρήστος Σβορώνος ή Ζάζας, ο Σπύρος Αργυρός Τσιπράκας και άλλοι, που εμφανίζονται τα αρχικά τους σε μαχαίρια, χωρίς να έχουν προσδιοριστεί τα ονόματά τους και μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι είναι πιο παλιοί και όχι Κατωποδαίοι.

Ο Πάνος Κατωπόδης θεωρείται από τον μαθητή του Πάνο Ρηγάλο ως ο κορυφαίος μαχαιροποιός της Ελλάδας μέχρι και το πρώτο μισό του 20ού αιώνα. Πέντε, τουλάχιστον, γενεών μυστικά σμιλεύτηκαν μέσα στην οικογένεια των Κατωποδαίων, για να βγει αυτός, ο ένας και μοναδικός, οι δημιουργίες του οποίου κοσμούν προθήκες μουσείων και προσωπικών συλλογών. Όταν, προπολεμικά, επί Μεταξά θεσπίστηκε ο νόμος περί απαγόρευσης της οπλοφορίας, οι τελευταίοι Λευκαδίτες μαχαιροποιοί έφυγαν για την Αιτωλοακαρνανία, ώστε να διασφαλίσουν καλύτερες οικονομικές απολαβές, μιας και η πλούσια γεωργοκτηνοτροφική ζωή παρείχε τις προϋποθέσεις για κάτι τέτοιο. Ο μαστρο-Πάνος ήταν ο τελευταίος που έφυγε. Η Λευκάδα επί 60 χρόνια στερήθηκε τη φήμη που είχε αποκτήσει επί δυόμισι αιώνες.

Από την άλλη, καινούργιοι τεχνίτες-μαχαιροποιοί αρχίζουν πλέον να βγαίνουν από την Αιτωλοακαρνανία, λόγω της παρουσίας εκεί των Κατωποδαίων: τουλάχιστον δύο μαχαιροποιοί στο Μοναστηράκι, ένας στο Αγρίνιο και ένας στο χωριό Καραϊσκάκη. Στο Καραϊσκάκη, ο μαχαιροποιός μαστρο-Πάνος Ρηγάλος, που μαθήτευσε στους δύο Κατωποδαίους, είναι σήμερα ο κορυφαίος Έλληνας μαχαιροποιός. Έμαθε τα μυστικά της σφυρηλάτησης από τον μαστρο-Πάνο Κατωπόδη και στο σεμινάριο που έγινε στη Λευκάδα μάς τα δίδαξε με απόλυτη ταπεινότητα και σεβασμό στον δάσκαλο που τον είχε εκπαιδεύσει. Έτσι, η Αιτωλοακαρνανία, άτυπα πλέον, σβήνει το χρέος που είχε στη Λευκάδα με τη μεταφορά τεχνογνωσίας από τον μαστρο-Πάνο Ρηγάλο στους νέους μαχαιροποιούς.

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα

α. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τα μέλη της κοινότητας/τους φορείς του;

Η λευκαδίτικη μαχαιροποιία έχει ιστορία άνω των 300 χρόνων στον τόπο μας, κάνοντας εμάς τους Λευκαδίτες να αισθανόμαστε περηφάνια για τα δημιουργήματα των προγόνων μας. Οι ολοσκάλιστες μπρούτζινες λάμες και τα χαραγμένα λαϊκά στιχάκια μιλούσαν και μιλούν ακόμα στις καρδιές των ανθρώπων.

Αυτή η παράδοση που για πάνω από μισόν αιώνα είχε διακοπεί στο νησί, καθώς δεν δραστηριοποιούνταν μαχαιροποιοί, σήμερα αναβιώνει. Το γεγονός δε πως το νησί αποτελεί πλέον πόλο έλξης για τουρίστες από όλον

τον κόσμο ενδυναμώνει ουσιαστικά και την επαγγελματική διάσταση της πορσάνικης μαχαιροποιίας.

β. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία;

Η σημασία της πορσάνικης μαχαιροποιίας είναι σημαντική, γιατί συμβάλλει: α) στην ανάδειξη σε πανελλήνια κλίμακ: α) της κατασκευής μαχαιριού ως παραδοσιακής τέχνης β) του ίδιου του μαχαιριού και άλλων συναφών αντικειμένων ως τεχνουργημάτων εκλεπτυσμένης αισθητικής και μαστοριάς. Επίσης, η πορσάνικη μαχαιροποιία μπορεί να αποτελέσει εύγλωττο παράδειγμα για το ότι παραδοσιακές τέχνες και επαγγέλματα αποτελούν βαθιά ριζωμένες εκφάνσεις της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

γ. Συμμετείχε και πώς η κοινότητα στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς;

Με την ίδια θέρμη που ανταποκρίθηκε η τοπική κοινωνία, στο σεμινάριο κατασκευής πορσάνικων μαχαιριών, ανταποκρίθηκε και στην πρόσκληση να συνδράμει στη διαδικασία εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας. Έτσι, η κοινότητα των μαχαιροποιών της Λευκάδας, μετά την εκμάθηση της τέχνης και της αναζωπύρωσης του ενδιαφέροντος για την πορσάνικη μαχαιροποιία, η οποία ενισχύθηκε και μέσα από τη συλλογική προσπάθεια για να βρεθεί υλικό (φωτογραφικό και ιστορικό) για τη διπλωματική εργασία του κ. Μάνθου Σταμούλη (βλ. Βιβλιογραφία), συμμετείχε ενεργά στην τεκμηρίωση του παρόντος δελτίου. Πολύτιμες πληροφορίες, προσωπικές εμπειρίες και γνώμες αξιοποιήθηκαν στο πλαίσιο αυτό. Όλοι περιμένουν τώρα την εγγραφή στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας, την οποία οι Λευκαδίτες ετοιμάζονται να υποδεχτούν με έκθεση μαχαιριών, αλλά και γλέντι.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο στις νεότερες γενιές σήμερα;

Το 2010 ο ερευνητής-λαογράφος Σπύρος Σκλαβενίτης από το Κατωχώρι σε συνεργασία με τον Αριστοτέλη Βλάχο από την Καρυά ως δάσκαλο της τέχνης του λευκαδίτικου μαχαιριού και τη Νομαρχία Λευκάδος οργάνωσε σεμινάριο στο Κατωχώρι διάρκειας 75 ωρών. Το σεμινάριο παρακολούθησαν 30 μαθητές, οι οποίοι πήραν και πιστοποίηση. Σταδιακά, εκπαιδεύτηκαν στο εργαστήριο του δάσκαλου άλλοι 15 μαθητές.

Αυτά τα 45 άτομα αποτέλεσαν τη μαγιά αλλά και τη σύγχρονη προοπτική της τέχνης αυτής, που στο παρά πέντε διασώθηκε, χάρη κυρίως στον Αριστοτέλη Βλάχο, που με ανιδιοτέλεια μεταλαμπάδευσε την τέχνη αυτή στις επόμενες γενιές ως πολιτιστική παρακαταθήκη.

Άλλα εκπαιδευτικά σεμινάρια δεν έχουν ξαναγίνει από τότε. Όποιοι έκτοτε όμως θέλησαν να μάθουν την τέχνη, απευθύνθηκαν κυρίως στον Αριστοτέλη Βλάχο, τον Διονύση Λάζαρη και στον Στάθη Χαλκιόπουλος .

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Με στόχο την ανάδειξη του λευκαδίτικου μαχαιριού, έχουν γίνει ομιλίες από τους δύο προαναφερθέντες οργανωτές του σεμιναρίου στις έδρες των πέντε δήμων της Λευκάδας, στο Αγρίνιο, στην Αθήνα, στο Γυμνάσιο Νυδριού, σε εκδηλώσεις συλλόγων και στα Γιάννενα.

Στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων κατατέθηκε το 2011, στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών "Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική κοινωνία: Ιστορία-λαϊκός Πολιτισμός" (κατεύθυνση: Συλλογικές νοοτροπίες, λαϊκή κοσμοθεωρία και λαϊκή τέχνη) η διπλωματική εργασία του Ματθαίου Σταμούλη, η οποία αναφέρεται στα λευκαδίτικα μαχαίρια και στον κατασκευαστή αυτών Παναγιώτη Ρηγάλο από το χωριό Καραϊσκάκη Αιτωλ/νίας.

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Για την ανάδειξη των λευκαδίτικων μαχαιριών και της τέχνης κατασκευής τους, απαιτούνται πλέον συλλογικές παρουσιάσεις και πωλητήρια τόσο μέσω των ίδιων των μαθητών - κατασκευαστών, όσο και μέσω του Δήμου Λευκάδας και της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων.

9. Βασική Βιβλιογραφία

Ροντογιάννης, Π.Γ. (2006), *Ιστορία της Νήσου Λευκάδος*, Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών

Σταμούλης, Μ. (2011), *Άνθρωποι και έργα των χεριών σήμερα: ο μαχαιροποιός Παναγιώτης Ρηγάλος και τα «λευκαδίτικα» μαχαίρια του στο χωριό Καραϊσκάκης Αιτωλοακαρνανίας*, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών "Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική κοινωνία: Ιστορία- λαϊκός Πολιτισμός" (κατεύθυνση: Συλλογικές νοοτροπίες, λαϊκή κοσμοθεωρία και λαϊκή τέχνη)

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

Ως προς τα συμπληρωματικά τεκμήρια, υπάρχει μια συνέντευξη του μαχαιροποιού Αργυρού Σπύρου-Τσιπράκη από τον Άγιο Ηλία στον Σπύρο Σκλαβενίτη το 1998. Επίσης, υπάρχουν αρκετά βίντεο εκδηλώσεων και ομιλιών, που έχουν αναρτηθεί τα τελευταία κυρίως χρόνια στο διαδίκτυο.

11. Στοιχεία συντάκτη του Δελτίου

Α. Όνομα συντάκτη/ών:

1. Σπύρος Σκλαβενίτης
2. Αριστοτέλης Βλάχος

Β. Ιδιότητα συντάκτη/-ών:

1. Καθηγητής Φυσικής Αγωγής -Λαογράφος – Ερευνητής
2. Συνταξιούχος Νομαρχίας Αθηνών – μαχαιροποιοός αντίστοιχα

Γ. Τόπος και ημερομηνία σύνταξης του δελτίου: Κατωχώρι Λευκάδας, 20/8/2019

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου